

ОТЧЕТ
от урб. Владимир Здравков Петров
за извършени дейности, във връзка с провеждането на
Териториална програма за община Пловдив, град Пловдив
(октомври – декември 2022 г.)

НАЦИОНАЛЕН
ИНСТИТУТ ЗА
НЕДВИЖИМО
КУЛТУРНО
НАСЛЕДСТВО

РЕЗЮМЕ

Обект на програмата

Във връзка с провеждането на териториална програма за втората половина на 2022 г. на НИНКН за издирване, изучаване и отразяване на актуалното състояние на НКЦ на територията на гр. Пловдив, в периода 01.12. -20.12.2022 г. осъществих ръководство на екип, ангажиран с проучване на обекти с потенциал на НКЦ на територията на град Пловдив, област Пловдив.

Състояние на системата на НКН

По данни на НСИ населението на града към 2021 г. наброява 343 070 души. При брой на единичните недвижими културни ценности, възлизаш на 781, статистиката показва, че на всеки 439 души в града съответства една ЕНКЦ. За сравнение, в гр. София отношението между броя на населението и броя на всички недвижими културни ценности (единични и групови) е 1:811 (при включване в изчислението на всички недвижими културни ценности не само в гр. София, но и в прилежащите на област София-град населени места – села, квартали, т.ч. и гр.

Нови Искър). В рамките на компактният градски център площта на единичните обекти (идентифицирани и ЕНКЦ) варира между 550 м2/хектар до 3000 м2/хектар, което е значителен дял от съответната територия.

Тази статистика е още едно потвърждение и свидетелство за изключителната стратегическа роля и висока културна значимост на град Пловдив за системата на опазване на недвижимото културно наследство в национален мащаб.

Състояние на системата за опазване

Към настоящия момент системата за опазване на недвижимото културно наследство в града действа непълноценно по няколко причини:

1. Липсата на разгърнато териториално звено на НИНКН в град Пловдив, което да бъде ангажирано с актуализацията на границите и режимите на единичните и груповите недвижими културни ценности. В момента с развойната дейност по опазване на системата на НКН на територията на гр. Пловдив извън рамките на проведената през 2022 г. териториалната програма е ангажиран един специалист. Необходимо е формирането на екип, който да образува работно звено.

2. За обектите масово липсват разработени режими за опазване. Извеждането на ясни и конкретни режими за опазване би довело до качествено подобрене в работата на НИНКН и МК по отношение съхраняването на системата на НКН, но и би съкратило сроковете по изпълнение на административните процедури по разглеждане на устройствени и инвестиционни проекти.

3. По ред причини към настоящия момент голям брой обекти, притежаващи качествата на недвижими културни ценности, не притежават статут по смисъла на ЗКН. Поради динамичните демографски процеси, свързани с механичния прираст на града и високите темпове на жилищно строителство, множество от тези сгради остават незащитени и биват премахнати. С това не само изчезват ценни единични обекти, с архитектурни качества и историческа значимост, но и се перфорират териториите със съсредоточение на НКЦ, изменя се неконтекстуално историческият градски ландшафт и се унищожават ценни урбанистични ансамбли.

Тези фактори пречат на разгръщането на потенциала на системата НКН и създават значителни социални, културни, икономически и административни сътресения, със сериозен отзвук в национален мащаб.

Ако първият от изброените проблеми би могъл да се разреши единствено на стратегическо ниво, то другите два могат да намерят частичен отговор в мащаба, обусловен от оперативното ниво, за което предпоставки създава проведената се териториална програма.

Цел и задачи на програмата

Цел: Във връзка с актуалните и специфични проблеми на системата по опазване на недвижимото културно наследство в град Пловдив целта на териториалната програма бе насочена към идентифициране на обекти с културна стойност и качества на НКЦ, невключени в Регистъра на недвижимото културно наследство, което да послужи като основание за неговата актуализация, да подпомогне последващото формулиране на граници и териториален обхват на нови групови недвижими културни ценности и да подкрепи процедурата по актуализация на границите и режимите на НКЦ „Филипопол-Тримонциум-Пловдив“.

Задачи:

Формулирани са следните пет задачи, подкрепящи изпълнението на целта:

1. Оптимизиране на метода по описание, оценка и определяне на граници и режими на изследваните обекти, тяхната микросреда и макросреда;
2. Проучване, документиране и картографиране на идентифицираните единични архитектурни обекти;
3. Проучване, документиране и картографиране на характерни елементи на микросредата и макросредата на ЕНКЦ и идентифицираните единични архитектурни обекти;
4. Попълване на раздел № I на Фиш № 1 съгласно чл. от Наредба 3 от 10 Юли 2019 год. на МК за идентифицираните обекти;
5. Идентифициране, проучване, документиране и картографиране на обекти на архитектурно-художествения синтез и монументалното изкуство, на паркове и градини, ансамбли, едроплощи и линейни обекти;
6. Изготвяне на необходимите графични и текстови материали, подкрепящи с резултати от проучването ценностната характеристика на идентифицираните обекти.

Екип, продължителност и бюджет

Човешки ресурс, структура и организационни звена в екипа

Броят на експертите на НИНКН за гр. Пловдив е 1 бр. Броят на външните експерти е 7 бр.

Екипът бе разделен на две работни групи, с взаимна съгласуваност на целите, задачите и оперативните действия.

Работна група № 1 – в състав арх. Боряна Колева, Виктор-Франц Радулски, арх. Ирина Аргирова, арх. Мая Ковачева и ръководителят на екипа, бе ангажирана с проучване на територии в рамките на охранителните зони на ГПК – Историческа зона "Филипопол – Тримонциум – Пловдив" и непосредствено граничните му градски части, с цел установяване степента на съхраненост на уличните ансамбли, в това число на елементите на градската среда и на сгради с потенциал за придобиване на индивидуален статут по реда на ЗКН.

Работна група № 2 – в състав арх. Емилия Кълева, арх. Анета Василева и арх. Даяна Николова, бе ангажирана с проучването на територията на град Пловдив с цел установяване степента на съхраненост и архитектурната стойност на сгради и ансамбли от средата и втората половина на XX век.

Времеви ресурс

Участниците работиха средно 29 дни, като приблизително 7 от тях са отделени за обход на територията на град Пловдив с цел идентифициране на обекти, ансамбли и територии с потенциал за придобиване на статут по реда на ЗКН и подробното им фотодокументиране, 3 от тях са отделени на организиране на база данни с информация за идентифицираните обекти и ансамбли, 3 от тях са отделени на индивидуално проучване на литература и събиране на информация и документация за идентифицирани обекти и територии, 3 от тях са отделени на оценка степента на съхранена автентичност и архитектурната стойност на идентифицираните обекти, класифициране и отделяне на приоритетни обекти, за които е изготвен Фиш № 1 съгласно чл. от Наредба 3 от 10 . юли 2019 год. на МК и 13 от тях са посветени на попълване на раздел № I на Фиш № 1, съгласно чл. от Наредба 3 от 10 Юли 2019 год. на МК за идентифицираните обекти.

финансов ресурс

На външните експерти за изплатени по договор хонорари на обща стойност **11 600** лв. За командировъчни разходи са изплатени **123,08** лв.

Целева обезпеченост на настоящата териториална програма на територията на град Пловдив и необходимост от последващи действия.

От казаното дотук може да бъдат изведени следните заключения:

1. Предварителният подбор на територии и обекти за проучване съвпада до голяма степен с обществените приоритети и очаквания, като не догонва, а изпреварва инвестиционните инициативи, които представляват заплахата за бъдещото им съхраняване като недвижими културни ценности;
2. Инвестиционната инициатива в град Пловдив, и в частност в исторически развилия се градски център, е изключително интензивна и мащабна, което налага увеличаване на темпа на проучване и административно процедиране по установяване на законова защита по смисъла на ЗКН. Това се налага поради изключително високия риск от унищожаване на сгради с потенциал за придобиване на статут по смисъл на ЗКН, в това число – тяхното физическо разрушаване поради амортизация или във връзка с инвестиционна инициатива;
3. Наложително е установяване на режими за територията, отнасящи се до индивидуалните обекти и микросредата им, но и установяване на изисквания към устройството на територията, с оглед съхраняване на характерния урбанистичен контекст, което налага разширяване на границите на ГНКЦ „Филипопол-Тримонциум-Пловдив“ и актуализиране на режимите му за опазване в съответствие с актуалните градски процеси и тенденции в сферата на опазването на недвижимото културно наследство.

Дейности за постигане на целите

Отчет за дейността на работна група № 1

Територии за превантивна устройствена защита и съседните им територии бяха обходени и подробно фотодокументирани в рамките на 7 работни дни.

След обход на територията на град Пловдив, подробно фотодокументиране на идентифицираните по време на проведения обход на територията на град Пловдив обекти, ансамбли и територии с потенциал за придобиване на статут по реда на ЗКН, „Работна група 1“ пристъпи към организиране на фотодокументацията в база данни в рамките на три дни.

За още три дни бе осъществено събиране на литература, архивна фотодокументация и документация от всякакъв характер за идентифицирани обекти и територии.

Използвайки събраната информация от полевия обход и началното набиране на архивни данни, бяха осъществени поредица от работни срещи и по време на тези срещи всеки един обект бе оценен по два критерия

– степен на автентичност и предварителна категоризация според архитектурната стойност.

Въз основа на това бяха изготвени опорни планове на обектите и териториите, които ще бъдат проучвани и бяха приоритизирани 62 (шесдесет и два) индивидуални обекта, за които да бъдат попълнени раздел № I и раздел № II на Фиш № 1 съгласно чл. от Наредба 3 от 10 Юли 2019 год. на МК. Броят на обектите бе съобразен с възможната максимална натовареност, ценността на обектите и степента им на застрашеност. Започна изготвянето на опорни планове с ЕНКЦ и индивидуални обекти с потенциал за придобиване на статут по ЗКН за следните територии:

1. Проектен ансамбъл „Кая Меджид – Маскуд махала – Шадрафан сокак – Хаджи Ян“;
2. Проектен ансамбъл „Свети Климент – Софроний Врачански – Никола Палаузов“.
3. Проектен ансамбъл „Чоухаджията – Пулат“;
4. Проектен ансамбъл „Розов пазар“.
5. Проектен ансамбъл „ул. Карловска“;
6. Проектен ансамбъл „ул. Авксентий Велешки – Драган Цанков – Екзарх Йосиф“.

Работните срещи и индивидуалната работа по определяне на приоритетни обекти и територии, за които да бъде изготвен Фиш № 1 съгласно чл. от Наредба 3 от 10 Юли 2019 год. на МК и Фиш № 3 съгласно чл. от Наредба 3 от 10 Юли 2019 год. на МК бяха в рамките на общо шест дни.

След окончателно приемане от екипа на списък с приоритетните обекти се пристъпи към индивидуална работа на всеки един от членовете на екипа, в следствие на което в рамките на 10 работни дни бе осъществено:

Попълването на раздел № I и раздел № II на Фиш № 1 съгласно чл. от Наредба 3 от 10 Юли 2019 год. на МК за следните обекти в обхвата на проучваната т

еритория:

1. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.521.769 и 56784.521.770 по КК на гр. Пловдив;
2. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.521.1656.1 по КК на гр. Пловдив;
3. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.521.295.1 по КК на гр. Пловдив;
4. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.521.600.1 по КК на гр. Пловдив;
5. Обект, находящ се в рамките на 56784.520.1047.1 по КК на гр. Пловдив;
6. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.521.1740 по КК на гр. Пловдив;
7. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.521.551 по КК на гр. Пловдив;
8. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.520.1015.2 по КК на гр. Пловдив;

9. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.521.590 по КК на гр. Пловдив;
10. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.521.581 и 56784.521.580 по КК на гр. Пловдив;
11. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.521.559 по КК на гр. Пловдив;
12. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.522.251.1 по КК на гр. Пловдив;
13. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.522.252.1 по КК на гр. Пловдив;
14. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.519.1076.1 по КК на гр. Пловдив;
15. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.519.772.1 по КК на гр. Пловдив.
16. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.521.667.1 по КК на гр. Пловдив.
17. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.518.392 по КК на гр. Пловдив;
18. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.518.393 по КК на гр. Пловдив;
19. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.518.408 по КК на гр. Пловдив;
20. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.518.397 по КК на гр. Пловдив;
21. Обект, находящ се в рамките на 56784.518.396 по КК на гр. Пловдив;
22. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.518.1080 по КК на гр. Пловдив;
23. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.518.372 по КК на гр. Пловдив;
24. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.518.373 по КК на гр. Пловдив;
25. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.518.430 по КК на гр. Пловдив;
26. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.518.1124 по КК на гр. Пловдив;
27. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.519.21 по КК на гр. Пловдив;
28. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.522.684 по КК на гр. Пловдив;
29. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.522.730 по КК на гр. Пловдив;
30. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.521.499 по КК на гр. Пловдив;
31. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.518.448 по КК на гр. Пловдив.
32. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.521.718.1 (ул. Драган Цанков 11) по КК на гр. Пловдив;
33. Обект с идентификатор 56784.521.1032.1 (ул. Авксентий Велешки 4) по КК на гр. Пловдив;

34. Обект с идентификатор 56784.521.1052.1 (ул. Авксентий Велешки 7) по КК на гр. Пловдив;
35. Обект с идентификатор 56784.521.1056.1 (ул. Авксентий Велешки 14) по КК на гр. Пловдив;
36. Обект с идентификатор 56784.521.1067.1 (ул. Драган Цанков 31) по КК на гр. Пловдив;
37. Обект с идентификатор 56784.522.469.1 (ул. Велико Търново 20-20а)по КК на гр. Пловдив;
38. Обект с идентификатор 56784.522.458.1 (ул. Тракия 15) по КК на гр. Пловдив;
39. Обект с идентификатор 56784.521.1043.1 (ул. Драган Цанков) 24 по КК на гр. Пловдив;
40. Обект с идентификатор 56784.506.1098.1 (ул. Карловска 2) по КК на гр. Пловдив;
41. Обект с идентификатор 56784.506.999.1 (ул. Оборище 10) по КК на гр. Пловдив;
42. Обект с идентификатор 56784.506.1062.1 (ул. Карловска 7) по КК на гр. Пловдив;
43. Обект с идентификатор 56784.506.1053.1 (ул. Карловска 6) по КК на гр. Пловдив;
44. Обект с идентификатор 56784.506.1011.1 (ул. Карловска 20) по КК на гр. Пловдив;
45. Обект с идентификатор 56784.506.1008.1 (ул. Карловска 17) по КК на гр. Пловдив;
46. Обект с идентификатор 56784.521.539.1, (пл. Гроздов пазар № 4) по КК на гр. Пловдив;
47. Обект с идентификатор 56784.521.540.1 (пл. Гроздов пазар № 6) по КК на гр. Пловдив;
48. Обект с идентификатор 56784.522.651.1 ул. Велико Търново 39 по КК на гр. Пловдив;
49. Обект с идентификатор 56784.522.703.4 ул. Цанко Дюстабанов 20 по КК на гр. Пловдив;
50. Обект с идентификатор 56784.522.705.1 ул. Цанко Дюстабанов 18 по КК на гр. Пловдив;
51. Обект с идентификатор 56784.522.702.1 ул. Цанко Дюстабанов 22 по КК на гр. Пловдив.
52. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.518.891 по КК на гр. Пловдив;
53. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.518.887 по КК на гр. Пловдив;
54. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.521.227 по КК на гр. Пловдив;
55. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.521.230 по КК на гр. Пловдив;
56. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.521.233 по КК на гр. Пловдив;
57. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.522.338 по КК на гр. Пловдив;

58. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.522.412 по КК на гр. Пловдив;
59. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.522.421 по КК на гр. Пловдив;
60. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.522.423 по КК на гр. Пловдив;
61. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.522.424 по КК на гр. Пловдив;
62. Обект, находящ се в рамките на ПИ 56784.522.432 по КК на гр. Пловдив.

В рамките на времето за провеждане на полевия обход историкът на екипа осъществи проучване на литература, събиране на информация и документация, оценка на историческата стойност и изготвяне на историческа справка относно следните територии:

1. Парк „Отдих и култура“;
2. Пловдивски централни гробища „Свети Архангел Михаил“;
3. Международен панаир – Пловдив;
4. Пловдивски паваж.

В рамките на времето за индивидуална работа историкът на работна група № 1 подпомагаше дейността на архитектите в екипа, проучвайки литература, събирайки информация и документация и давайки оценка на историческата стойност за 62-та индивидуални обекта, за които приоритетно бяха изготвени Фиш № 1. Успоредно с изпълнението на тази работна задача бе допълвана информацията и за териториите, описани в рамките на т.1.

Отчет за дейността на работна група № 2

Работна група № 2, включваща членовете на НАН, арх. Емилия Кълева, арх. Анета Василева и арх. Даяна Николова, проведе успоредно с полевия обход на работна група № 1 огледи на място на територията на гр. Пловдив с цел идентифициране на обекти (единични и групови) от следвоенно архитектурно наследство в гр. Пловдив с потенциал за защита по ЗКН и същевременно осъществи подробно фотодокументиране на идентифицираните обекти.

В следствие от проведеното предварително проучване на архивни данни и оценка на архитектурната, художествената и урбанистичната стойност на обектите, работна група № 2 определи йерархизация на идентифицираните обекти, изготвяйки списък с 60 единични и 22 групови обекта, които подлежат на последващо проучване.

Проведени бяха две работни срещи с ръководителя на екипа, в следствие на които се направиха уточнения относно приоритетни обекти и територии, които да бъдат задълбочено проучени, с което бяха прецизирани работните задачи на работна група № 2.

В рамките на оставащото време от териториалната програма бяха изготвени:

1. Приложение А, включващо общ преглед на обекти, при които има наличие на монументален художествен синтез.
2. Приложение Б, включващо опис на идентифицираните обекти и въвеждане на наличната информация по отношение на типология, периодика и стилови белези.

3. Приложение В, включващо схема на проучените жилищни комплекси от периода.
4. Приложение Г, включващо схема, отразяваща периодите и степента на изграденост на проектирани в средата на XX век жилищни ансамбли по протежение на бул. „Цар Борис III Обединител“ и бул. „Княгиня Мария Луиза“.
5. Приложение Д, включващо функционални схеми на част от проучените жилищни територии.
6. Приложение Е, включващо графични и текстови материали, отнасящи се до разпределение на идентифицираните обекти след 1944 г. на територията на град Пловдив с потенциал за защита като НКЦ по темите в Тематичната историческа рамка на XX век.
7. Приложение Ж, включващо схема на идентифицираните обекти според степента на риск от унищожаването и компрометирането им, свързани с инвестиционни инициативи.
8. Приложение З, включващо графика, описваща пространствени, композиционни и смислови връзка с вече защитени по смисъла на ЗКН обекти.

Работа, извършена след приключване на териториалната програма

Участниците в териториалната програма за гр. Пловдив предадоха своите качествено попълнени материали в срока, посочен в индивидуалните им договори. По-голямата част от тях продължиха работа по проучването на възложените им обекти и след срока на изтичане на договорите им, осъзнавайки значимостта на дейността си за съхраняването на културното наследство в града.

С цел задълбочаване на осъществените проучвания, отнасянето им към урбанистичния контекст и подготовка за провеждането на междуведомствена комисия, след приключване на териториалната програма ръководителят на екипа осъществи изготвяне на база данни във формат shp (съвместим с използваните в рамките на НИИИИ GIS-базирани софтуерни продукти), съдържаща:

1. Опорен план и оценка степента на съхранена автентичност и архитектурна-строителна стойност на идентифицираните обекти, въз основа на които е осъществено класифициране и отделяне на приоритетни обекти;
2. картографиране на идентифицирани обекти на художествения синтез;
3. картографиране на визуалните връзки към тепетата в града;
4. картографиране на характерните настилки в града;
5. картографиране на линейните обекти в града;
6. картографиране на част от средновековните и възрожденски гробища в града;
7. опорен план с предложение за граници и териториален обхват на нови улични ансамбли, комплекси и обекти на градинско и парково изкуство;
8. предложение за актуализиране на граници и режими на ГНКЦ „Филипопол-Тримонциум-Пловдив“;
9. анализ на историческия контекст на урбанистично развитие в рамките на ансамбъла по протежение на бул. „Руски“.

Резултати

Исторически данни. Възникване и историческо развитие на населеното място

Свидетелства за първите урбанистични структури на територията на град Пловдив са датирани към периода на неолита (шест хиляди години преди Христа). По-късно градът се превръща в главен град на Северна Тракия и административен център на римската провинция Тракия. През 30-те години на I век апостол Павел ръкополага първия епископ на града, с което се създава древната Пловдивска епархия и градът се превръща в център на християнството в района. През следващите години на Ранното и Зрялото Средновековие той е важен град, включван в различни исторически периоди в Българската държава, Източната римска империя и латинското Филипополско херцогство. С нашествието на османците в града бива установен административния център на Филипополския санджак, а след Освобождението и на автономната област Източна Румелия. Градът е свързан с важни исторически личности и събития в национален и световен мащаб и представлява важен културен, религиозен и исторически център.

Селищна структура-образуващи фактори

Селищната структура се развива според разнообразни принципи през различните исторически периоди, като най-общо може да се каже, че през Античността се развива по направленията на ортогонална улична мрежа, докато през следващите периоди е характерно органично адитивно развитие на територията. Едва с изготвянето на първия план за улична регулация в края на XIX век във връзка с актуалните към онзи исторически период градоустройствени тенденции се постига частично морфологично изменение с цел изправяне и разширяване на съществуващите улици и квартали. Последвалото развитие в рамките на историческия център и съседните му територии е във висока степен контекстуално по причина, че независимо от политическите условия и историческите условия, интелигенцията на града, местната управа и държавното управление всякога са отчитали изключителната културна значимост на града и са полагали необходимите грижи и мерки за съхраняването на неговия автентичен облик. Основен градообразуващ фактор са природните образувания – тепетата, река Марица и двете основни направления на града, установени още при създаването на кардо и декуманос максимус. От осъществените анализи се вижда, че системата на недвижимото културно наследство е съсредоточена около комплексноформирана ос, свързана с изброените градообразуващи фактори и фактически надхвърляща с мащаба и сложността си градските територии, защитени към настоящия момент от ЗКН.

Периодизация на културно наследство

Културното наследство в града обхваща цялата богатост на пълния диапазон от обекти, класифицирани според своята периодизация, така както е изведена в чл. 52 от ЗУТ. Масово архитектурните обекти са възрожденски и от ново време, археологическите – антични и средновековни. В компактният и широкия

исторически център на град Пловдив е констатирано наличие на множество единични и групови обекти от най-ново време, които притежават качества на културна ценност.

Единични недвижими културни ценности – оценка на състоянието

Необходимо е на следващ етап да бъде направен мониторинг на актуалното състояние на обектите със статут на единична недвижима културна ценност. Тази стъпка е крайно необходима за актуализацията на границите и режимите на ГНКЦ „Филипопол-Тримонциум-Пловдив“.

Ансамблови НКЦ – оценка на състоянието

Към момента ансамбловите НКЦ-съставни елементи на ГНКЦ „Филипопол-Тримонциум-Пловдив“ не притежават режими за опазване. Териториалният им обхват и границите им не обхващат в цялост съществуващите на терен обекти, с което се създава реална опасност части от фактически съществуващите ансамбли, които не попадат под защитата на ЗКН да бъдат компрометирани в рамките на законодопустимите устройствени намеси на общо основание. Между отделните ансамбли съществуват пространствени композиционни, смислови и визуални връзки, които обаче не са отразени пълноценно с границите и териториалния обхват на ансамбловите НКЦ. Една голяма част от съществуващите ценни ансамбли, включващи постройки от началото и първата половина на XX век попадат и извън охранителната зона на ГНКЦ „Филипопол-Тримонциум-Пловдив“. В рамките на АИР „Старинен Пловдив“ има основание за допълване на съществуващата система от ансамбли. Режимите за опазване в рамките на резервата са ефективни и следва да бъдат препотвърдени, допълнени и усъвършенствани. Всичко това прави индивидуалните обекти и цялостните ансамбли, в които участват, особено уязвими и застрашени от физическо унищожение. В същото време ансамблите притежават изключителен потенциал като средство за налагане на пълноценни мерки за опазване на системата НКН на различни мащаби и по отношение на различни аспекти. Необходимо е допълване и разширяване на системата от ансамбли, за да бъдат коригирани изброените грешки и да бъде възможно качествено разгръщане на потенциала на системата за опазване.

Градска среда – оценка на състоянието

Историческият център на град Пловдив надхвърля значително границите на ГНКЦ „Филипопол-Тримонциум-Пловдив“ с множеството документиран археологически структури, архитектурни обекти и ансамбли, обекти на градинското и парково изкуство. В рамките на ГНКЦ „ФТП“ параметричните характеристики на средата са съхранени във висока степен. Извън неговите очертания средата се развива на общо основание, продиктувано изцяло от изискванията на ЗУТ и ОУП. Не се наблюдава процес на масово неконтекстуално изменение характеристиките на средата в териториите със съсредоточение на обекти и ансамбли (идентифицирани и със статут), което едновременно е фактор, подкрепящ възможността за разширяване на историческата зона и защитата на нови ансамблови структури, но е индикатор, алармиращ за необходимостта от подобно действие. ОУП на града с изключение на два казуса, свързани с парк „Отдых и култура“ и турските гробища създава предпоставки за съгласувани действия с администрацията на местно ниво.

Идентифицирани обекти с качества на НКЦ

Идентифицирани, документирани и картографирани са 608 индивидуални обекта, ведно с прилежащата им микросреда и макросреда. Големият брой на идентифицирани индивидуални обекти е свидетелство за спешната необходимост от предприемане на необходимите действия за изготвяне на индивидуални граници и режими за обектите и цялостно актуализиране на границите и режимите на ГНКЦ „Филипопол-Тримонциум-Пловдив“.

Обобщение на резултатите от ТП

За период от по-малко от два месеца при екип от един урбанист, шест архитекти и един историк са извършени следните дейности:

1. Идентифицирани, проучени, документирани и картографирани са 526 индивидуални обекта, ведно с прилежащата им микросреда и макросреда + 82 обекта от най-ново време.

2. Изготвени са 62 индивидуални обекта е попълнен раздел № I на Фиш № 1 съгласно чл. от Наредба 3 от 10 Юли 2019 год. на МК.

3. Идентифицирани, проучени, документирани и картографирани са голям брой едроплощни обекти в риск – в това множество средновековни и възрожденски гробищни структури, 7 паркови територии, 18 ансамбъла с високо съсредоточение на единични недвижими културни ценности и характерни исторически утвърдени параметри на застрояване и функция.

4. Идентифицирани, проучени, документирани и картографирани са 51 обекта на монументалното изкуство.

5. Идентифицирани, документирани и картографирани са 98 визуални връзки към шест тепета.

6. Идентифицирани, картографирани, документирани и проучени са 2 едроплощни линейни обекта – мрежа от улици с характерни настилки на територията на град Пловдив и брегоукрепителните стени по поречието на река Марица.

7. Изготвени са голям брой допълнителни графични и текстови материали, аналитични схеми, опорни планове и списъци, визуализиращи и подкрепящи резултатите от проучването.

Във връзка с резултатите от работата в рамките на териториалната програма при общ брой на обектите **~1307 (ЕНКЦ + идентифицирани индивидуални обекти)** при евентуално създаване на териториално звено с екип от **7 души** актуализацията на индивидуалните граници и режими за всички единични обекти на територията на града прогнозно би отнела **4 години**.

Подобна инвестиция в ангажирането на експертен (не административен) екип би довело до пълноценно съхраняване системата на недвижимото културно наследство, би удовлетворило обществен интерес, би облекчило и оптимизирало качествено и времево административната процедура, би създавало предпоставки за ликвидиране на политическите и медийни скандали, свързани с унищожаването на недвижимо културно наследство в града и не на последно място би подобрило средата, в която ще се развива управленската и инвестиционната инициатива.

Оценка на състоянието на територията

Състояние на територията 2022-2023 г.

Във връзка с Протокол № 22 от 24.11.2022г. на Общински съвет-Пловдив, с който е одобрен проект за изменение на Общ устройствен план на Община Пловдив, ведно с устройствени зони, устройствени показатели и правила и нормативи за прилагане и във връзка с чл. 10, ал. 3 от глава трета, раздел първи на ЗУТ, изведените в рамките на Приложение № 8, неразделна част от ОУП, територии с превантивна устройствена защита представляват инициатива от страна на Община Пловдив в посока съхраняването на описаните обекти, за които „се запазва фактическото им ползване, без да се влошават техните качества“. Тази инициатива, представляваща по същество изпълнение на установените с чл. 17 от ЗКН задължения на Община Пловдив служи като основание за общо очертаване на проучваните територии.

Проучването на териториите се осъществява в условията на изключително силна инвестиционна инициатива в рамките на историческия градски център и непосредствено близките му територии.

Непосредствено със започването на териториалната беше констатирано своевременното премахване на шест предварително набелязани обекта с потенциал за придобиване на статут по смисъла на ЗКН обекта – четири в рамките на „Тютюнев град“, един, находящ се на ул. „Карловска“ и един, находящ се на ул. „Генерал Данаил Николаев“. Непосредствено след приключването на териториалната програма бяха премахнати още три сгради, намиращи се в непосредствена близост и в рамките на АИР „Старинен Пловдив“ (в района около „Понеделник пазара“ и още една сграда на ул. „Генерал Данаил Николаев“).

Освен засягането на индивидуални недвижими културни ценности, интензивното строителство засяга и територии с особена роля в рамките на градския ландшафт, като бе осъществено мащабно строителство в „Бяла зона“, АИР „Старинен Пловдив“ и в рамките на хълм „Бунарджик“, като строителните дейности в рамките на последната локация бяха придружени и с взривни дейности и нарушаване целостта на природното образувание (намесата е осъществена в територия, която физически попада в рамките на хълма, но не е включена в настоящите рамки на защитената територия и охранителната ѝ зона по смисъла на ЗКН).

В края на отчетния период бяха осъществени две гласувания на Общински съвет, отнасящи се до обекти, включени в приоритетните задачи на Териториалната програма в град Пловдив – едното се отнася до Международен панаир – Пловдив, а другото до „Гребна база и Братска могила“.

НИНКН с навременността на своите действия, поставяйки обектите сред приоритетите на териториалната програма, изпревари, а не последва събитията.

Заклучение: проблеми и решения. Препоръки за последващи действия

От изключително значение за осмислянето на резултатите, постигнати с проведката се през 2022 г. териториална програма, е идентифицираните обекти и тези, притежаващи статут, но непритежаващи режими за опазване, да получат устройствена рамка, съобразена с

историческия контекст. В тази връзка от изключителна важност се явява актуализацията на границите и режимите на ГНКЦ „Филипопол-Тримонциум-Пловдив“.

Актуализацията на неговите граници и режими би позволила да се установят общи устройствени изисквания за индивидуалните обекти, за тяхната микросреда, за ансамбловите структури и непосредствено близките им територии, за археологическите структури, обектите на градинското и парково изкуство, визуалните връзки, характерните настилки, елементите на средата и обектите на монументалното изкуство.

С качествено проведена процедура по актуализация на тези граници и режими ще бъде положена основа за последващата работа на територията на гр. Пловдив, също така ще се създадат условия за съхраняването на обектите до изготвяне на индивидуалните им режими.

Утежняващ фактор е попадането в рамките на ГНКЦ „Филипопол-Тримонциум-Пловдив“ на АИР „Старинен Пловдив“ и множество археологически обекти от национално значение, които също следва да бъдат третираны при провеждането на процедурата.

Административният процес е свързан с провеждането на междуведомствена комисия. Практиката показва, че такива мащабни административни процедури са свързани със значителна подготовка от страна на НИНКН, който би следвало да изготви проекто-протокол, третиращ всички аспекти, към които ще се отнесат режимите за опазване. В тази връзка настоящият работен ресурс е крайно недостатъчен, поради което препоръчвам неговото увеличение и провеждането на втора териториална програма на територията на град Пловдив, която да се занимае целево с изготвянето на необходимите материали и да обезпечи качествено участие на НИНКН в предстоящата междуведомствена комисия.

Във връзка с инициативата на Министерство на електронното управление по налагане на единна рамка за институционална идентичност посредством установяване на българската форма на кирилицата в сайтовете на държавната администрация считам, че трябва да бъдат направени съответните препратки по отношение използваните шрифтове, както в официалната кореспонденция, така и при попълване на приложенията за предоставяне на статут на недвижими културни ценности.

Изготвил:

/урб. Владимир Петров/

Одобрил:.....

/арх. Алис Исмаилова/

Утвърдил:

АРХ. ПЕТЪР ПЕТРОВ
Директор на НИНКН